

RUH SAĞLIĞINDA ERGOTERAPİ

Editörler

Prof. Dr. Esra AKI

Dr. Öğr. Üyesi Hatice ABAOĞLU

Uzm. Erg. Zeynep ÇELİK TURAN

Hipokrat
Yayıncılık

© 2022 RUH SAĞLIĞINDA ERGOTERAPİ

ISBN: 978-625-7399-34-0

Tüm hakları saklıdır. 5846 ve 2936 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri yasası gereği; bu kitabın ve içeriğinin bilimsel hak ve sorumlulukları Editörüne, basım, yayın, dağıtım ve satış hakları Hipokrat Yayınevi'ne aittir. Anılan kişi ve kuruluşun yazılı izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz.

Editörler

Prof. Dr. Esra AKI

Dr. Öğr. Üyesi Hatice ABAOĞLU

Uzm. Erg. Zeynep ÇELİK TURAN

Yayıncı

Hipokrat Kitabevi

Grafik-Tasarım

Hipokrat Grafik Tasarım

Baskı - Cilt

Ankara Özgür Matbaacılık Basım Yayın Dağ. San. Tic. A.Ş.

1250 Cadde No: 25 Ostim OSB Yenimahalle / Ankara

Hipokrat
Yayıncılık

Süleyman Sırrı Cad. No:16/2 Sıhhiye
Tel: (0312) 433 03 05 - 15 ANKARA
www.hipokratkitavevi.com

Ergoterapi bilimi temel teoriler, modeller ve referans çerçeveleri üzerine kurulmuştur. Teoriler, doğal dünyada gerçekleşen durumların nedenlerini açıklar. Örneğin, kişi-çevre-rollerle ilişkili aktivite (okupasyon) referans çerçevesi bu üç bileşen arasında bir etkileşim olduğu teorisine dayanmaktadır. Araştırmacılar, geçerli ve güvenilir modeller oluşturmak amacıyla hipotezler geliştirir ve test etmek için teorileri kullanırlar. Kavramsal ve uygulama modelleri, gerçek yaşam durumlarının bir teori temelinde amaca yönelik temsilidir. Referans çerçeveleri ise uygulama için kılavuz araçlardır. Mosey referans çerçevelerini, “problem tanımlama ve iyileştirme için kılavuzlar sağlayacak şekilde organize edilmiş, teorik temelli bilgilerin bütünleştirilmiş koleksiyonları” olarak tanımlamaktadır. Bu nedenle, ergoterapistler değerlendirme ve müdahalede izleyecekleri bir kılavuz olarak referans çerçevelerini kullanırlar.

Ruh sağlığında ergoterapi yaklaşımları belirli referans çerçevelerinde gerçekleştirilmektedir. Bu kitapta bazılarını daha geniş bulabileceğiniz referans çerçevelerini özetleyecek olursak;

Davranışsal Referans Çerçevesi: Davranışları şekillendirmek, uyumlu davranışları artırmak, uyumsuz davranışları azaltmak için davranış değişikliğinin kullanılmasıdır. Uygulamada davranış değişikliğini kullanan ergoterapistler genellikle sosyal beceri eğitimine ihtiyaç duyan kişilerde beceri geliştirmeyi hedefler.

Bilişsel-Davranışsal Referans Çerçevesi: Davranışlar, düşünceler, duygu, fizyolojik tepkiler ve çevre olmak üzere yaşam deneyiminin birbiriyle ilişkili beş yönüne odaklanır. Çerçevenin temelini Beck’in (1976) hiyerarşik biliş seviyelerinde, en erişilebilir düşüncelerden (otomatik düşünceler) başlayıp “inançlara” (koşullu inançlar) ve ardından “çekirdek şemaya” (mutlak inançlar) taşınması oluşturur. Bilişsel-Davranışsal Referans Çerçevesi’ne göre müdahaleler, derin nefes alma, sistematik duyarsızlaştırma, etkinlik günlükleri ve etkilenmiş bilişsel işlevi olan (kaygı, fobiler, vb.) kişiler için dereceli aktivite planlaması gibi bilişsel davranış tekniklerini içerir.

Gelişimsel Referans Çerçevesi: İnsan gelişiminin bebeklikten yetişkinliğe kadar bir dizilim içinde gerçekleştiğini öne sürer. İnsanların dinamik olduğu ve bireysel davranışların, gelişimdeki önceki aşamalardan köken aldığı teorisine dayanır. Gelişimsel Referans Çerçevesi duyu bütünlüğü, bilişsel beceri, ikili etkileşim becerisi,

grup etkileşimi becerisi, öz kimlik becerisi ve cinsel kimlik becerisi olmak üzere 6 uyarlanabilir beceri alanı içerir. Terapistler, kişilerin bu becerileri geliştirmelerine ve yaşa uygun aralıklarla kilometre taşlarında beceri kazanmalarına yardımcı olmak ve uyumsuz davranış ve becerilerin gelişmesini önlemek için çalışırlar.

Rollerle İlişkili Aktivite (Okupasyon) Adaptasyonu Referans Çerçevesi: Kişinin kendi algıladığı anlamlı okupasyonların kullanımını ve kısıtlılığın üstesinden gelmek için adaptasyon cevabını birleştiren bir ergoterapi referans çerçevesidir. Müdahale planlaması sırasında kişilerden çevrelerine ve rollerine göre beceri kazanmak istedikleri anlamlı aktiviteleri seçmeleri istenir. Rollerle İlişkili Aktivite (Okupasyon) Adaptasyonu Referans Çerçevesi bir ergoterapi referans çerçevesi olmakla birlikte model olarak da kabul edilmektedir.

Psikodinamik Referans Çerçevesi: Kökeni Freud'un ego teorilerinde ve sağlıklı ilişkiler geliştirme ve sürdürmedeki rollerine dayanır. Ego savunma mekanizmasında bir problem olduğunda çatışmalar ortaya çıkar. Terapiler keşfedici ve destekleyici olmak üzere iki yaklaşıma odaklanır. Keşfedici müdahaleler, sorunları çözmek ve duyguların ifadesini desteklemek için çatışmaların yüzeye çıkmasına yardımcı olur. Destekleyici müdahaleler, ego savunma mekanizmasını güçlendirirken, çatışmaları bilinçaltında saklı tutar. Her iki yaklaşımın da amacı, tipik psikososyal gelişimi ve sosyal etkileşimi geliştirmektir.

Psikoanalitik Referans Çerçevesi: Danışan, terapist ve "yapma" arasındaki duyguları tanımlayan Vivaio modeline (MOVI) dayanmaktadır. Bu üç öğenin her biri, geçmiş veya şimdiki ilişkilerle dinamik aktarım veya bilinç dışı bağlantı olarak adlandırılan unsurları oluşturmak için iletişim kurar ve birbirini etkiler. Ergoterapistler, "yapmanın" anlamını ve terapötik ilişkinin bilinçdışı unsurlarını değerlendirerek için psikoanalitik referans çerçevesinden yararlanırlar.

Psikospritiüel Referans Çerçevesi: Maneviyat, sağlık ve iyi olma halinin davranışlardaki ifadesine odaklanır. Maneviyat; oluş, anlam, varlık, merkezcilik, bağlantılılık ve aşma olmak üzere altı boyuttan oluşan bir yapı olarak kabul edilir. Tüm boyutlar birbiriyle bağlantılıdır ve bir veya daha fazla boyut sınırlanmışsa manevi okupasyon olumsuz etkilenir.

Rol Kazanımı Referans Çerçevesi: Öğrenme teorisine dayanan Rol Kazanımı Referans Çerçevesi, bireylerin sosyal ortamlarda işlev görmelerine yardımcı olan yaşam becerilerini nasıl öğrendiklerini ele alır. Ergoterapistler, danışanları yeni sosyal rollerin nasıl öğrenileceği ve benimseneceği, çoklu roller arasında geçiş yapılması ve mevcut rollerdeki değişikliklere uyum sağlanması konularında destekler.

Bu kitapta ayrıca ruh sağlığında sıklıkla kullanılan Vona du Toit Yaratıcı Beceriler Modeli ve İyi Yaşamlar Modeli ile ilgili ayrıntılı bilgileri okuyabileceksiniz.

Yıllar içinde biriken deneyimle ortaya çıkan ve bugün büyük bir heyecanla paylaştığımız bu kitap, çağdaş bakış açısıyla kişi merkezli ve kanıta dayalı bir yaklaşımla hazırlandı. Kitap dört kısımdan oluşmaktadır. 1. kısımda ruh sağlığı uygulamaları ile ilgili temel bilgiler, 2. kısımda değerlendirme yöntemleri, 3. kısımda ergoterapi yaklaşımları ve 4. kısımda farklı ruh sağlığı problemlerinde ergoterapi

uygulamalarına ilişkin bölümler yer almaktadır. Kitabın bu tasarımı okuyucuya ruh sağlığında ergoterapi bakışına bütüncül ve kapsamlı bir yaklaşım sunmaktadır.

Ruh sağlığı bozukluğu zordur; rolleri, hedefleri, umutları erteler. Her birey yaşamın içinde bulunma, kendini gerçekleştirme, dolu dolu yaşama hakkına sahiptir. Bu hakka katkı sunabilmek amacıyla çok disiplinli olarak yürütülen ruh sağlığı rehabilitasyonu ekibinin bir üyesi olan ergoterapistlere ilham vermesi ve yol göstermesi umuduyla bu kitabı hazırladık. Pek çok farklı disiplinden çok değerli uzmanlar istekle ve heyecanla deneyimlerini paylaştılar; odak noktası katılım olan bu kitaba katkı sundular.

Önsözün sonunda birkaç kelime de kariyerlerini ergoterapi vizyonu ile şekillendiren, mesleklerine ve hedeflerine tutkuyla bağlı olan, bu kitabın editörleri **Hatice Abaoğlu** ve **Zeynep Çelik Turan** hakkında. Bu kitap, arkadaşarımla birlikte yürüdüğüm yolun ürünüdür. Hiç şüphem yok ki alanı ve bu kitabı daha iyi noktalara taşıyacaklardır. Bugün olduğu gibi, yarın da...

Ergoterapistlere ve ergoterapiye gönül veren herkese yararlı olması dileklerimle....

Prof. Dr. Esra AKI

Hacettepe Üniversitesi, 2022

Katkıda Bulunanlar

vii

Akfer KARAOĞLAN KAHİLOĞULLARI, Doç. Dr.

Sağlık Bilimleri Üniversitesi Dışkapı Yıldırım Beyazıt Eğitim ve Araştırma Hastanesi

Ayla GÜNAL, Doç. Dr.

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi
Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü

A. Elif ANIL YAĞCIOĞLU, Prof. Dr.

Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı

Burcu Semin AKEL, Prof. Dr.

İstanbul Kültür Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü

Demet ÖZEN YALÇIN, Uzm. Dr.

Dr. Nafiz Körez Sincan Devlet Hastanesi

Duygu HIÇDURMAZ, Doç. Dr.

Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Psikiyatri Hemşireliği Anabilim Dalı

Emre MUTLU, Dr. Öğr. Üyesi

Yüksek İhtisas Üniversitesi Tıp Fakültesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı

Esmâ ÖZKAN, Dr. Öğr. Üyesi

Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Gülhane Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ergoterapi Bölümü

Esra AKI, Prof. Dr.

Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ergoterapi Bölümü

Esra CANDAN, Uzm. Sosyal Hizmet Uzmanı

Hacettepe Üniversitesi Psikolojik Danışma Birimi

Gamze EKİCİ, Prof. Dr.

Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ergoterapi Bölümü

Hatice ABAOĞLU, Dr. Öğr. Üyesi

Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ergoterapi Bölümü

Keziban TEMUÇİN, Uzm. Ergoterapist

Sağlık Bilimleri Üniversitesi Bursa Yüksek İhtisas Eğitim ve Araştırma Hastanesi

Kübra Şahadet SEZER, Öğr. Gör.

İstanbul Medipol Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ergoterapi Bölümü

Leyla ÖZTÜRK, Uzm. Ergoterapist

Dışkapı Yıldırım Beyazıt Eğitim ve Araştırma Hastanesi

Mahmut YARAN, Dr. Öğr. Üyesi

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ortez ve Protez Bölümü

Mine UYANIK, Prof. Dr.

Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ergoterapi Bölümü

Orkun Tahir ARAN, Dr. Fzt.

Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ergoterapi Bölümü

Öznur ÇETİN, Ergoterapist

Sağlık Bilimleri Üniversitesi Trabzon Kanuni Eğitim Araştırma Hastanesi

Selma ERCAN DOĞU, Psikolog Dr.

Sağlık Bilimleri Üniversitesi Dışkapı Yıldırım Beyazıt Eğitim ve Araştırma Hastanesi
Toplum Ruh Sağlığı Merkezi

Serkan PEKÇETİN, Doç. Dr.

Sağlık Bilimleri Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ergoterapi Bölümü

Sevginar VATAN, Doç. Dr.

Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü

Şebnem AVŞAR KURNAZ, Ulusal Proje Çalışanı

Dünya Sağlık Örgütü Türkiye Ofisi

Tarık DEMİROK, Uzm. Fzt.

Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ergoterapi Bölümü

Yasin TEKECİ, Uzm. Ergoterapist

Dr. Nafiz Körez Sincan Devlet Hastanesi

Zeynep BAHADIR AĞCE, Dr. Öğr. Üyesi

Atlas Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ergoterapi Bölümü

Zeynep ÇELİK TURAN, Uzm. Ergoterapist

Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Ergoterapi Bölümü

Kısım I Ruh Sağlığına Giriş

Bölüm 1

Türkiye’de Ruh Sağlığı Politikaları 3

AKFER KARAOĞLAN KAHILOĞULLARI • ŞEBNEM AVŞAR KURNAZ

Bölüm 2

Ruh Sağlığında Toplum Temelli Rehabilitasyon Ekibi 13

DEMET ÖZEN YALÇIN • DUYGU HIÇDURMAZ • ESRA CANDAN
SELMA ERCAN DOĞU • ÖZNR ÇETİN

Toplum Temelli Ruh Sağlığında Sorumlu Hekiminin Rolü.....	14
Toplum Temelli Ruh Sağlığında Hemşirenin Rolü	15
Toplum Temelli Ruh Sağlığında Sosyal Hizmet Uzmanının Rolü.....	18
Toplum Temelli Ruh Sağlığında Psikoloğun Rolü.....	21
Toplum Temelli Ruh Sağlığında Ergoterapistin Rolü	23

Bölüm 3

Ruh Sağlığında Farmakolojik ve Diğer Somatik Tedaviler . . 27

EMRE MUTLU • A. ELİF ANIL YAĞCIOĞLU

Duygudurum Bozuklukları.....	29
Majör Depresif Bozukluk	29
İki Üçlü Duygudurum Bozukluğu (Bipolar Afektif Bozukluk)	32
Şizofreni ve Diğer Psikotik Bozukluklar	34
Şizofreni	35
Anksiyete Bozuklukları.....	40
Anksiyolitik ve Sedatif-Hipnotik İlaçlar.....	40
Obsesif Kompulsif Bozukluk (OKB)	41

Disosiyatif Bozukluklar ve Somatoform Bozukluklar	42
Psikoaktif Madde Kullanımına Bağlı Bozukluklar.....	42
Alkol Kullanım Bozukluğu.....	42
Opioid Kullanım Bozukluğu.....	43
Diğer Madde Kullanım Bozuklukları.....	44
Yeme Bozuklukları	44
Uyku Bozuklukları	44
Dikkat Eksikliği ve Aşırı Hareketlilik Bozukluğu.....	45
Kişilik Bozuklukları.....	45
Somatik Tedaviler	45
Elektrokonvülsif Tedavi (EKT).....	46
Transkraniyal Manyetik Uyarım (TMS)	48

Kısım II

Değerlendirme ve Görüşme

Bölüm 4

Vona du Toit Yaratıcı Beceriler Modeli 53

ESRA AKI

VdTMoCA'nın Temel Kavramları.....	54
İrade	54
Motivasyon	55
Eylem	55
Yaratıcı Becerinin Evreleri	55
Terapist Yönelimli Evre	55
Kişi Yönelimli Evre.....	56
Geçiş Evresi	56
Yaratıcı Becerinin Gelişimi.....	56
Yaratıcı Becerinin Özellikleri	57
Yaratıcı Beceri Seviyesinin Değerlendirilmesi	58
Adım 1: Beceriler ve Davranışın Değerlendirilmesi.....	58
Adım 2: Eylem Seviyesinin Belirlenmesi	60
Adım 3: Motivasyon Seviyesinin Belirlenmesi	60
Yaratıcı Becerinin Seviyeleri	62
Grup 1: Yapıcı Eylem İçin Hazırlık.....	62
Grup 2: Normlara Uyuma İçin Davranış ve Becerilerin Gelişimi.....	63
Grup 3: Kendini Gerçekleştirme İçin Davranış ve Becerilerin Gelişimi.....	63

Bölüm 5**Ruh Sağlığında Ergoterapi Değerlendirmeleri 101**

ZEYNEP ÇELİK TURAN

Ruh Sağlığında Değerlendirmeye Giriş	101
Değerlendirme	102
Ölçme	102
Psikososyal Değişkenler Nelerdir?	103
Psikolojik Değişkenler	103
Sosyal Değişkenler	104
Değerlendirme	104
Hasta Dosyasını İnceleme	104
Hasta ile İlk Görüşme	105
Klinik Gözlem	106
Ölçme	107
Rol Kontrol Listesi	122

Bölüm 6**Terapötik İlişki Kurma 129**

BURCU SEMİN AKEL

Terapötik İlişki ve İttifak Nedir?	129
Terapötik İlişkide Önemli Bileşenler	131
Terapist Özellikleri	131
Hasta Özellikleri	134
İletişim ve Uygulama Becerileri	135
Kişi Merkezli Yaklaşım	137
Çevre-Kurum-Organizasyon Tavrı ve Özellikleri	138
Terapötik İlişki Kurmak İçin Gerekli Bilgiler	139
Gelişimsel ve Kişilerarası Teoriler	139
Farklılıkları Bilmek	140
Kişiyi Bilmek	140
Kişinin Çevresini Bilmek	141
Hastalık Hakkında Bilgi	141
Sağlık Sistemleri İle İlgili Bilgi	141
Terapötik İlişki Fazları	141
Başlangıç (Oryantasyon Fazı)	141
Gelişme (Çalışma) Fazı	142
Bitiş (Çözülme) Fazı	142
Değerlendirme	142
Etik	143
Zorluklar	144

Öneriler	145
Modeller	145
Temel Eğitim.....	146
Profesyonel Gelişim	146
Kişi Merkezli Çalışmak.....	146

Bölüm 7

Terapötik Modlar ve Profesyonel İlişkideki Kullanımları . . 149

SEVGİNAR VATAN

Profesyonel İlişki ve Terapötik Mod	149
Terapötik Modlar.....	150
Empati Kurma Modu	150
İşbirliği Modu	152
Teşvik Etme Modu.....	153
Bilgilendirme Modu.....	154
Problem Çözme Modu.....	155
Savunma Modu.....	156
Mod Kullanımına Etki Eden Özellikler	157
Mod Kullanımında Esneklik ve Bütünleştirme	159
Mod Kullanımında Esnekliğe ve Bütünleşmeye Giden Yol Haritası	160
Sonuç	160

Bölüm 8

Empati ve Yönelimsel İlişki 163

SERKAN PEKÇETİN • AYL A GÜNAL

Yönelimsel İlişki Modeli (YİM) ve Empati	163
Yönelimsel İlişki Modeli (YİM) ve Yönelimsellik.....	164
Terapötik Öz kullanım	164
Yönelimsel İlişki Modeli	164
Danışan	164
Terapist	165
Kişilerarası Olaylar	165
Yönelimsel İlişki Modeli Temel Prensipleri.....	166
Yönelimsel İlişki Modeli'nin Prensipleri	166

Kısım III

Müdahale Yaklaşımları

Bölüm 9

Ergoterapide Klinik Akıl Yürütme (Muhakeme-Karar Verme). 173

ZEYNEP ÇELİK TURAN

Klinik Akıl Yürütmeyi Etkileyen Faktörler	174
Sosyo-Kültürel Koşullar	174
Kişisel Nitelikler	175
İşyeri Çevresi	175
Klinik Akıl Yürütme Tipleri	175
Klinik Akıl Yürütme Süreci	177
MOHO Tabanlı 5 Adımlı Klinik Akıl Yürütme Öğrenme Süreci	178
Mathew'in Klinik Akıl Yürütme Modeli.....	180

Bölüm 10

Birey Merkezli Ergoterapi Programı Oluşturma 185

ZEYNEP ÇELİK TURAN

Birey Merkezli Yaklaşım	185
Birey Merkezli Ergoterapi Uygulamalarında Hedef Belirleme.....	186
Olumlu Hedefler Belirleme	188
Ölçülebilir Hedefler Yazma.....	189
Birey Merkezli Yaklaşımı Değerlendirme.....	190

Bölüm 11

Motivasyonel Görüşme 193

ESRA AKI

Kabul Etme	193
Motivasyonel Görüşme Becerileri	195
Motivasyonel Görüşmede Dikkat Edilmesi Gereken Durumlar	197
Motivasyonel Görüşme Süreci	199
Motivasyonel Görüşmede Mikro Beceriler	200

Bölüm 12**Baş Etme Stratejileri 203**

ZEYNEP BAHADIR AĞÇE

Stres Kavramlarının Tarihçesi	203
Stresin Tanımı	203
Stres Faktörleri/Stresörler	205
Stres Cevapları	205
Fizyolojik	205
Bilişsel	206
Duygusal	207
Davranışsal	207
Baş Etme Kavramı	207
Baş Etme Tutumları ve Kuramsal Boyutları	208
Baş Etme Tutumu Değerlendirme	211
Baş Etme Stratejileri	213

Bölüm 13**Ergoterapide Grup Çalışmaları 219**

ZEYNEP ÇELİK TURAN

Grup ve Grup Terapisine Genel Bakış	219
Grup Terapisinin Bireysel Terapiden Farkı Nedir?	220
Grup Aşamaları	220
Grup Liderinin Rollerini	222
Grup Tipleri	223
Görev Grupları	223
Gelişim Grupları	223
Direktif Grupları	224
Nörogelişimsel Gruplar	224
Duyusal Modülasyon Yaklaşımlarını Kullanan Duyusal Müdahale Grupları	224
Farkındalık (Mindfulness) Grupları	224
Psikoeğitim Grupları	224
Topluluk Grupları	225
Aktivite Grupları	225
Diğer Gruplar	226
Gruplar İçin Ergoterapide Kullanılan Modeller	227
Beş Referans Çerçevesi	227
Beş Okupasyon Temelli Model	228
Grup Protokolü Yazma ve Grubu Başlatma	229
Grup Çalışmalarının Dokümantasyonu	230

Gruplarda Sıklıkla Karşılaşılan Sorunlar	231
Dahil Olmama	231
Tekeline Alma	231
Düşmanlık Gösterme.....	232

Bölüm 14

Ruh Sağlığında Yaşam Becerileri Eğitimi 247

HATİCE ABAOĞLU

Ruhsal Bozukluklarda İyileşme ve Ergoterapinin Rolü	248
Yaşam Becerileri	248
Ergoterapi ve Yaşam Becerileri	249
Yaşam Becerileri ve Katılım	249
Yaşam Becerileri ve Roller	250
Ergoterapi Alanında Yaşam Becerilerinin Sınıflandırılması	250
Yaşam Becerilerini Etkileyen Faktörler	251
Bireysel İhtiyaçlar	251
Kültür ve Din	252
Yaşam Becerilerinin Değerlendirilmesi	253
Yaşam Becerileri Müdahaleleri İçin Temel Gereklilikler	255
Yaşam Becerilerinin Geliştirilmesi İçin Müdahaleler	255
Öğretim Teknikleri	256
Yaşam Becerilerinin Öğretimi	257
Ergoterapi Yaklaşımları	258

Bölüm 15

İyi Yaşamlar Modeli 261

MAHMUT YARAN • ESMA ÖZKAN

İyi Yaşamlar Modeli	261
Ruh Sağlığında İyi Yaşamlar Modeli	264
Ruh Sağlığının Bireylerin İyi Yaşam Kavramlarına Etkisi	264
İkincil İyilik Deneyimleri Olarak Ruhsal Hastalığın Belirtileri	265
Birincil İyilik Değerleri Ediniminin Kolaylaştırıcısı veya Önündeki Engel Olarak Ruh Sağlığı Hizmeti Sunumu	266

Bölüm 16**Bilişsel Davranışçı Terapi ve Ergoterapi 277**

SELMA ERCAN DOĞU • HATİCE ABAOĞLU

Giriş.....	277
Terapi Süreci	280
Değerlendirme	280
Bilişsel Davranışçı Plan ve Formülasyon	280
Danışanın BDT Konusunda Eğitimi	280
Bilişsel ve Davranışçı Terapi Stratejilerini Uygulama	280
Bilişsel ve Davranışçı Teknikler	281
Bilişsel Teknikler	281
Davranışçı Teknikler	282
Relaps (Yineleme) Önleme/Destek Seansları	284
Bilişsel Davranışçı Terapi ve Ergoterapi	285
Bilişsel Davranışçı Yaklaşımlar ve Ergoterapi Uygulama Modelleri.....	288

Bölüm 17**Sosyal Beceri Eğitimi 293**

SELMA ERCAN DOĞU

Sosyal Becerinin Tanımı	293
Sosyal Becerilerin Değerlendirilmesi	295
İlişki.....	295
İlk Değerlendirme	295
İletişimde Yaşanan Problemler Nelerdir?.....	296
Hedeflerin Belirlenmesi	296
Sosyal Beceri Eğitimi	297
Bilgilendirme	297
Model Olma	297
Davranış Şekillendirme	297
Davranış Provaları Yapma.....	297
Düzeltilici Geribildirimde Bulunma	298
Pekiştirme	298
Genelleme	298
İletişim Becerileri Modülü.....	300
Rol Oynama	301
İletişim Becerileri-örnek seans	302
Sorun Çözme Becerileri Modülü	302
Örnek Uygulama	303

Sosyal Beceri Eğitimi Uygulamalarında Gerekli Koşullar.....	304
Grubun Yeri	304
Terapistlerin Özellikleri.....	304
Grup Üyelerinin Seçimi.....	305
Grup Kuralları.....	306

Bölüm 18

Ruh Sağlığında Dışavurumcu Sanat Terapileri 309

HATİCE ABAOĞLU

Dışavurumcu Sanat Terapileri	310
Dışavurumcu Sanat Terapisi Türleri	314
Görsel Sanatlar	315
Müzik Terapisi.....	316
Drama Terapisi.....	320
Şiir Terapisi/Bibliyoterapi.....	323
Dans ve Hareket Terapisi.....	325

Bölüm 19

Ruh Sağlığında Aile ve Bakımveren Temelli Yaklaşımlar . .333

KÜBRA ŞAHADET SEZER

Aile ve Bakımveren Kavramları.....	333
Ruh Sağlığı Bozukluğu Olan Bir Bireyin Ailesi Olmak.....	334
Bakım Verme Yükü.....	335
Aile Katılımı.....	336
Değerlendirme	337
Oküpyonel Profil Oluşturma	337
Rol Kontrol Listesi (Role Checklist)	338
Kanada Aktivite Performans Ölçümü (KAPÖ-COPM)	338
Kawa (River) Modeli	338
Resimleri Seslendirme Metodu (Photovoice Method)	338
Aile ve Bakımveren Müdahaleleri	339
Aileler ve Bakımverenlerle İletişim.....	340
Psiko-Eğitim	341
Aile ve Bakımveren Yükü.....	342
Damgalama	343
Esneklik (Rezilyans)	343
Oküpyonel Koçluk Müdahalesi	344

Bölüm 20**Ruh Sağlığında Mesleki Rehabilitasyon 349**

ORKUN TAHİR ARAN • ESRA AKI • MİNE UYANIK

İş ve Çalışmak	349
Ücretli İş	349
Ücretsiz İş	350
Gizli İş	350
Yedek İş	350
Ruh Sağlığı ve Çalışma	351
Seç, Eriş, Sürdür Modeli	352
Damgalama	352
Destekli İstihdam	354

Bölüm 21**Ruh Sağlığında Telesağlık Uygulamaları 357**

TARIK DEMİROK

Telesağlık Uygulamalarında Kullanılan İletişim Yöntemler	358
Senkron Yöntemler	358
Asenkron Yöntemler	359
Ruh Sağlığında Ergoterapide Telesağlık Uygulamaları	359
Ruh Sağlığında Ergoterapide Tele-Değerlendirme	360
Psikiyatrik Ergoterapide Tele-Müdahale	360
Ruh Sağlığında Ergoterapide Tele-Konsültasyon ve Tele-İzleme	361
Telesağlık Uygulamalarının Avantajları ve Uygulamada Karşılaşılabilecek Zorluklar	362
Telesağlık Uygulamalarında Güvenlik, Gizlilik ve Etik	362
Güvenlik Önlemleri	362
Gizlilik ve Etik	363

Bölüm 22**Ruh Sağlığında Ergoterapi Uygulama Örnekleri 365**

KEZİBAN TEMUÇİN • LEYLA ÖZTÜRK • ZEYNEP ÇELİK TURAN

Vaka 1	365
Vaka 2	369
Vaka 3	373
Vaka 4	375
Vaka 5	381

Kısım IV

Ergoterapi Uygulamaları

Bölüm 23

Şizofrenide Ergoterapi 385

HATİCE ABAOĞLU

Tarihçe	385
Etiyoloji.....	387
Genetik	387
Nörokimyasal Mekanizmalar	387
Biyolojik.....	388
Hamilelik ve Doğum Komplikasyonları.....	388
Travma ve Sosyal Olumsuzluklar	389
Sosyoekonomik Faktörler	389
Göç.....	389
Şehircilik.....	389
Madde Kullanımı	390
Epidemiyoloji	390
Tanı ve Sınıflandırma	391
Sanrılı Bozukluk	392
Kısa Psikoz Bozukluğu	393
Şizofrenimsi (Şizofreniform) Bozukluk	393
Şizoduygulanımsal (Şizoaffektif) Bozukluk.....	394
Maddenin/İlacın Yol Açtığı Psikoz Bozukluğu.....	394
Başka Bir Sağlık Durumuna Bağlı Psikoz Bozukluğu	395
Katatoni	395
Tanımlanmış Diğer Bir Şizofreni Açılımı Kapsamında ve Psikozla Giden Diğer Bozukluk ...	396
Tanımlanmamış Şizofreni Açılımı Kapsamında ve Psikozla Giden Diğer Bozukluk.....	397
Şizofreni	397
Klinik Özellikler	398
Pozitif Belirtiler.....	399
Negatif Belirtiler	399
Bilişsel Belirtiler	401
Komorbidite	404
Prognoz	405
Değerlendirme.....	405
Psikopatolojinin Değerlendirilmesi.....	405
İşlevselliğin Değerlendirilmesi	406
Tedavi.....	408
Farmakolojik Tedavi	409
Psikososyal Müdahaleler.....	409

Ergoterapi.....	413
Ergoterapi Uygulamaları.....	415
Akut Dönemde Ergoterapi İlkeleri.....	417
Orta ve Uzun Dönem Hastane Ergoterapi Yaklaşımları.....	417
Toplum Temelli Rehabilitasyon.....	418

Bölüm 24

Duygudurum Bozukluklarında Ergoterapi 423

GAMZE EKİCİ

Duygudurum Bozuklukları.....	423
Depresif Bozukluklar.....	423
Kadın ve Depresyon.....	424
Majör Depresyon.....	424
Major Depresif Bozukluk Tanı Ölçütleri (DSM V).....	425
Melankoli ve Majör Depresyon.....	425
İntihar İçin Koruyucu Faktörler.....	426
Psikoz ve Majör Depresyon.....	426
Gizli (Maskelenmiş) Depresyon.....	426
Distimi.....	426
Depresif Bozukluklarda Ergoterapi Yaklaşımlarının Hedefleri.....	427
Bipolar Bozukluk.....	427
Duygu Durum Bozukluklarının Okupasyonel Performans Üzerindeki Etkisi.....	428
Duygudurum Bozukluklarında Ergoterapi Değerlendirmeleri.....	428
Görüşme Tekniklerinin Kullanımı.....	428
Gözlem.....	429
Diğer Bilgi Kaynaklarının Kullanımı.....	429
Sosyal ve Okupasyonel Hedeflerin Değerlendirilmesi.....	430
Duygudurum Bozuklukları ve Ergoterapi Uygulamaları.....	430
Ergoterapi Uygulamalarında Dikkat Edilecek Hususlar.....	430
Grup Tedavisi Şeklindeki Ergoterapide Uygulamaları.....	431

Bölüm 25

Anksiyete Bozukluklarında Ergoterapi 433

ZEYNEP ÇELİK TURAN

Etiyoloji.....	433
Biyolojik Faktörler.....	434
Psikolojik ve Sosyal Faktörler.....	434
Anksiyete Bozukluklarında Komorbidite.....	434
DSM-5'e Göre Anksiyete Bozuklukları.....	435

1. Ayrılma Kaygısı Bozukluğu	436
2. Seçici Konuşmazlık (Mutizm).....	436
3. Özgül Fobi.....	437
4. Toplumsal Kaygı Bozukluğu (Sosyal Fobi)	438
5. Panik Bozukluk.....	439
6. Agarofobi	440
7. Yaygın Kaygı Bozukluğu (Genel anksiyete bozukluğu)	441
8. Maddenin (İlacın) Yol Açtığı Kaygı Bozukluğu	441
9. Başka Bir Sağlık Durumuna Bağlı Kaygı Bozukluğu.....	442
10. Tanımlanmış Diğer Bir Kaygı Bozukluğu.....	442
Çocuklukta Anksiyete Bozuklukları	442
Tedavi.....	443
Anksiyete Bozukluklarında Ergoterapi Müdahale Yöntemleri	443

Bölüm 26

Obsesif Kompulsif Bozuklukta Ergoterapi 451

HATİCE ABAOĞLU

Tarihçe	451
Etiyoloji.....	452
Epidemiyoloji	452
Tanı ve Klinik Belirtiler.....	453
Zarar Vermekten Sorumlu Olma Obsesyonları.....	456
Simetri Obsesyonları; Sıralama Kompulsiyonları	457
Bulaşma Obsesyonları; Yıkama ve Temizleme Kompulsiyonları	457
Cinsellik, Şiddet ve Dinle İlişkili Obsesyonlar	458
İstifleme/Toplama	458
Değerlendirme	459
Tedavi.....	460
Psikoeğitim.....	460
Farmakoterapi	460
Psikoterapi.....	460
Diğer Tedavi Yaklaşımları.....	461
OKB ve Ergoterapi.....	461

Bölüm 27

Post-Travmatik Stres Bozukluğunda Ergoterapi 467

ESMA ÖZKAN • MAHMUT YARAN

Post-Travmatik Stres Bozukluğu	467
Travma Türleri.....	468

Travma-Nörolojik Fonksiyonlar	470
PTSB Belirtileri ve Semptomları.....	471
Epidemiyoloji	472
PTSB İçin Stres Faktörleri.....	473
PTSB ve Yaşam Kalitesi.....	473
PTSB ve Oküpasyonel Performans	474
PTSB ve Danışan ile İlişkili Faktörler.....	475
Bağlamsal Faktörler	476
PTSB ve Oküpasyonel Performansın İyileştirilmesi.....	477
PTSB’de Ergoterapi Müdahaleleri	478
Değerlendirme	478
Müdahale.....	479

Bölüm 28

Yeme Bozukluklarında Ergoterapi 491

HATİCE ABAOĞLU

Tarihçe	491
Etiyoloji.....	493
Epidemiyoloji	494
Komorbidite	495
Tanı ve Klinik Belirtiler.....	495
Pika.....	496
Pika DSM-5 Tanı Kriterleri	497
Ruminasyon Bozukluğu.....	497
Ruminasyon Bozukluğu Tanı DSM-5 Kriterleri.....	497
Kaçıngan/Kısıtlayıcı Yiyecek Alım Bozukluğu.....	498
Kaçıngan/Kısıtlayıcı Yiyecek Alım Bozukluğu DSM-5 Tanı Kriterleri.....	498
Anoreksiya Nervozada	499
Anoreksiya Nervozada DSM-5 Tanı Ölçütleri.....	500
Anoreksiya Nervozada Şiddetlilik Düzeyi	501
Anoreksiya Nervozada Tipleri	501
Anoreksiya Nervozada Tıbbi Komplikasyonlar	501
Bulimiya Nervozada.....	504
Bulimiya Nervozada DSM-5 Tanı Ölçütleri	505
Bulimiya Nervozada Şiddetlilik Düzeyi.....	506
Bulimiya Nervozada Tıbbi Komplikasyonlar.....	506
Tıkınırcasına Yeme Bozukluğu	507
Tıkınırcasına Yeme Bozukluğu DSM-5 Tanı Ölçütleri	508
Tıkınırcasına Yeme Bozukluğu Şiddet Düzeyi	509
Tıkınırcasına Yeme Bozukluğunda Tıbbi Komplikasyonlar.....	509

Tanımlanmış Diğer Bir Beslenme ve Yeme Bozukluğu	510
Tanımlanmamış Beslenme ve Yeme Bozukluğu	511
Yeme Bozukluklarında Değerlendirme	511
Yeme Bozukluklarında Tedavi	512
Farmakoterapi	512
Farmakolojik Olmayan Tedaviler	513
Yeme Bozukluklarında Ergoterapi	514
Okupasyonel Performansı Etkileyen Faktörler	514
Ergoterapi Müdahalesi	516

Bölüm 29

Uyku Bozukluklarında Ergoterapi. 523

GAMZE EKİCİ

Uyku	523
Uyku Bozuklukları, Eşlik Eden Semptomlar ve Yaşam Kalitesi	523
Uyku ve Bilişsel Durum	524
Uluslararası Uyku Bozuklukları Sınıflandırması	524
Uyku Sorunları Açısından Özel Riskli Popülasyonlar	524
Uyku ve Okupasyonel Denge	524
Uykuya Yönelik Ergoterapi Temelli Fonksiyonel Değerlendirme	525
Uyku Profilinin İncelenmesi	525
Uyku Bozukluklarında Tedavi Yaklaşımları	526
Uyku Yönetiminde Ergoterapi Müdahaleleri için Kavramsal Çerçeve	526
Uyku Bozukluklarında Uygulanan Ergoterapi Yaklaşımları	527
Yardımcı Cihaz ve Ekipmanların Kullanımı	527
Aktivitelerin Kullanımı	528
Bilişsel Davranışçı Terapi (BDT)	528
Yaşam Tarzının Düzenlenmesine Yönelik Müdahaleler	528
Uyku Hijyeni	528
Uyku Çevresini Düzenleme	529

Bölüm 30

Madde Kullanım Bozukluğunda Ergoterapi. 533

YASİN TEKECİ

Dünya'da ve Türkiye'de Madde Kullanım Bozuklukları Prevalansı	534
Madde Kullanım Bozuklukları	535
İntoksikasyon/Zehirlenme	535
Tolerans	536
Yoksunluk	536

Aşırme/Özlem	536
Bırakma	536
Nüks	536
Ayıklık	536
Bağımlılık Gelişim Aşamaları, Beyin ve Bağımlılık	537
Madde Kullanım Bozukluğu Risk Faktörleri	542
Madde Kullanım Bozukluğunun Neden Olduğu Sorunlar	542
Madde Kullanım Bozukluklarında Kanıt Temelli Müdahale Yaklaşımları	543
Madde Kullanım Bozuklukları Müdahale ve Rehabilitasyonu İçin Ergoterapi Teorisi	543
Müdahale Modelleri ve Ergoterapi	545
Ergoterapi Değerlendirmeleri	546
Ergoterapi Müdahaleleri	549
Ergoterapi Müdahaleleri İçin Grup Terapileri	549

Bölüm 31

Kişilik Bozukluklarında Ergoterapi 555

ESRA AKI

Kişilik Bozuklukları Teorileri	555
Biyofiziksel Teori	555
Nöropsikiyatrik Teori	555
Psikodinamik Teori	555
Davranışsal Teori	556
Bilişsel Teori	556
Kişilerarası Teori	556
Biyopsikososyal/Gelişimsel Teori	556
Nörobiyolojik Teori	556
Kişilik Bozukluklarının Etyolojisi	556
Paranoid Kişilik Bozukluğu	558
Şizoid Kişilik Bozukluğu	559
Şizotipal Kişilik Bozukluğu	559
Antisosyal Kişilik Bozukluğu	559
Sınırdaki Kişilik Bozukluğu	560
Narsistik Kişilik Bozukluğu	560
Histriyonik Kişilik Bozukluğu	561
Ergoterapi Yaklaşımları	563
Serbest Zaman	564
Üretkenlik	564
Sosyal Katılım	565
Kişisel Bakım	565